

מדת בדת

שיעור חזק חזמי בדרך קצרה

לע"נ הגאון רבי אלעזר מנחם
מן בני רבי עזריאל שך זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 226 פרשת וירא תשע"ז

בבא מציעא נג-נט

חומש לפי העילוי של אותו אדם ורואים להדיא שהחומש הוא מבחוץ כלומר ה' מתוך כ'.

נחלקו בזה תנאים שר' יאשיה למד בפסוק ויסף חמישיתו עליו שעם החומש זה חמשה ור' יונתן אומר חמישיתו חומשו של הקרן.

הסתפקו אם חומש מעכב או לא האם הוא פודה ד' בד' ואם הוא רוצה הוא מוסיף חומש מעצמו ואם לא אינו מעכב, או שהפדיון הוא רק ד' בה' ובלי זה לא חל הפדיון, רבינא מוכיח מהמשנה שבדמאי אין חומש וביעור משמע שפודה בקרן, וההבדל הוא שקרן שמעכב בדאורייתא החמירו בו בדמאי, וחומש שאינו מעכב בדאורייתא לא החמירו בדמאי.

לכאורה נחלקו בזה תנאים ששנינו בברייתא שלר"א אם נתן את הקרן ולא נתן חומש יכול לאכול ולר' יהושע לא יאכל, ורבי אמר שנראים דברי ר"א בשבת ודברי ר' יהושע בחול, ומדברי רבי משמע שנחלקו בחול ובשבת אלא שנראים דברי ר"א בשבת ודברי ר' יהושע בחול, ולכאורה נחלקו שלר"א החומש אינו מעכב ולר' יהושע החומש מעכב, ורב פפא דוחה שלכר"ע החומש לא מעכב ונחלקו שלר' יהושע חששו לפשיעה ולר"א לא חששו לפשיעה.

ר' יוחנן אומר שלכר"ע בהקדש חילל בלי חומש כיוון שהגזברים תובעים אותו בשוק, ואין לחשוש לפשיעה, לכאורה יש ברייתא שנחלקו גם בהקדש שר"א סובר שאם נתן קרן בלא חומש חל החילול ולחכמים לא חילל ורבי אמר שנראים דברי ר"א בהקדש ודברי חכמים במעשר, ומשמע מדברי רבי שהם נחלקו גם בהקדש וגם במעשר אלא שנראים דברי ר"א בהקדש ודברי חכמים במעשר, אלא ר' יוחנן אמר שלכר"ע בשבת חילל בהקדש משום וקראת לשבת עונג, ועוד כיוון שהגזברים תובעים אותו בשוק.

רמי בר חמא אומר שאמנם הקדש לא מתחלל על קרקע שכתוב ונתן הכסף וקם לו, אך יש להסתפק אם ניתן לפדות את החומש בקרקע, וכן יש להסתפק בתרומה שמשלמים אותה רק מחולין שכתוב ונתן לכהן את הקודש דבר שראוי להיות קודש, ויש להסתפק בחומש אם משלמים אותו שלא מחולין, וכן יש להסתפק במעשר שאינו מתחלל על אסימון שכתוב וצרת הכסף בידיך לרבות כל דבר שיש בו צורה, ויש להסתפק בחומש אם ניתן לחללו על אסימון והתגלגלה שאלה זו לרבא והוא הכריע שבכל החומשין כתוב עליו ללמד שהחומש כמותו, ורבינא מביא לכך ראיה ממשנה שמי שגנב תרומה ולא אכלה משלם כפל דמי תרומה ואם אכלה משלם שני קרניים וחומש קרן וחומש מהחולין ועוד קרן דמי תרומה, **עמוד ב** משמע שהחומש כמותו.

רבא אומר שלגבי גזל נאמר שמביא כמה חומשים שכתוב וחמישיתו יוסף עליו ושנינו שאם נתן את הקרן ונשבע על החומש מוסיף חומש על חומש עד שיתמעט הקרן משהו פרוטה, ולגבי תרומה כתוב איש כי יאכל קדש בשגגה ויסף חמישיתו עליו ושנינו שמי שאוכל תרומה בשוגג משלם קרן חומש בין שאכל בין ששתה בין סך, בין תרומה טהורה בין תרומה טמאה משלם חומש וחומש של החומש, ולגבי מעשר אין פסוק ולא משנה ולא הסתפקו בכך, ויש להסתפק לגבי הקדש שנאמר ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישית כסף ערכך ושנינו שהפודה את הקדשו מוסיף חומש ושנינו רק חומש ולא שנינו חומש של חומש, ולגבי תרומה כתוב ויסף ובהקדש גם כתוב ויסף, או שלגבי תרומה כתוב ויסף ולוקחים את הואו של ויסף ונתנים אתו על חמישיתו וכאילו כתוב חמישית הרבה, אך בהקדש כתוב רק חמישית ואם נתנים ואו בסוף יוצא חמישיתו, אך יש לומר שמצד שזה הקדש שני לא יוסיף חומש נוסף שריב"ל אומר שרק

דף נג רק תרומה וביכורים אסורים לזרים והם נכסי כהן ומבטלים אותם בק"א וטעונום רחיצת ידים והערב שמש וכ"ז אין במעשר שני, ולכאורה מעשר קל גם לגבי ביטול ברוב ואם נאמר כדברי חזקיה שניתן לחללו א"כ איך יש ביטול הרי זה דבר שיש לו מתירים שלא בטל גם באלף, ואין לומר שמעשר שונה בזה שאין בו ביטול כלל שהרי המשנה מונה דברים שתרומה וביכורים חמורים ממעשר, אך מצד שני כתוב שהם נכסי כהן וזה קולא בתרומה וביכורים, אך ישנה ברייתא מפורשת שמעשר שני בטל ברוב ומדובר במעשר שני שאין בו שוה פרוטה או שנכנס לירושלים ויצא, ולדברי חזקיה גם פחות משהו פרוטה ניתן לחלל על המעות הראשונות, ויש לומר שמדובר שעדיין לא פדה קודם ואין לומר שיביא מעשר נוסף ויצרף לזה שהרי דרבנן לא מצטרף לדאורייתא ואין לומר שיביא דמאי שיש לחשוש שיבא להביא ודאי, ואין לומר שיביא ב' פרוטות ויחלל עליהם מעשר אחד בפרוטה ומחצה ובחצי השני יחלל את מה שאין בו שוה פרוטה כי יתכן שלא אומרים שנתפס פרוטה וחצי בב' פרוטות אלא נתפס מעשר בפרוטה אחת והחצי פרוטה השני לא תופס וא"כ זה דאורייתא ודרבנן שלא מצטרפים ואין לומר שיביא איסור ויחלל עליו שחוששים שמא יביא פרוטות.

יש להקשות במה שכתוב שנכנס לירושלים ויצא שנחזיר חזרה לירושלים, ויש לומר שהוא נטמא אך קשה שנפדה אותו כדברי ר"א שמעשר שנטמא בירושלים נפדה **עמוד ב** אף בירושלים שכתוב כי לא תוכל שאתו ושאת הכוונה אכילה שכתוב וישא משאת מאת פניו, אלא מדובר בלקוח בכסף מעשר שני אך קשה שניתן לפדותו כמו ששנינו שהלקוח בכסף מעשר שני שנטמא יפדה ויש לומר שניתן להעמיד כדעת ר' יהודה שיקבר, אך קשה שלר' יהודה גם בלא יצא יקבר, ויש לומר שמדובר בטהור ויצא הכוונה שנפלו מחיצות, אך קשה שרבא אמר שמחיצת ירושלים לאכול היא מדאורייתא אך קליטת המחיצות שלא לפדות זה רק מדרבנן ורבנן גזרו רק כשיש מחיצות ולא כשנפלו, ויש לומר שלא פלוג רבנן בין יש מחיצות לאין מחיצות, ורב הונא בר יהודה מבאר בשם רב ששת שבברייתא כתוב מקרה אחד והיינו מעשר שני שאין בו שוה פרוטה שנכנס לירושלים ויצא, אך קשה שנכנס אותו חזרה ויאכלנו, ויש לומר שהמחיצות נפלו, אך קשה שרבא אמר שמחיצת ירושלים לאכול זה מדאורייתא וקליטת המחיצות שלא לפדות זה מדרבנן והם גזרו רק כשיש מחיצות, ויש לומר שלא פלוג רבנן, אך קשה לפ"ז שאין חילוק אם יש בו שוה פרוטה או לא, ויש לומר שזה בדרך לא מיבעיא שלא רק ביש שוה פרוטה שקלטהו המחיצות אך באין בו לא יקלטהו מחיצות, קמ"ל שגם באין שוה פרוטה קלטהו המחיצות.

שנו בברייתא בפסוק אם גאל יגאל איש ממעשרו ממעשר ולא מכל המעשר ובא למעט כשאין בו שוה פרוטה, ורב אמי ביאר שאין בו ורב אסי ביאר שאין בחומשו אף שיש בו, ר' יוחנן אומר שאין בו ור"ל אומר שאין בחומשו, ויש להקשות ששנו בברייתא שאם אין במעשר שוה פרוטה דיו שיאמר הוא וחומשו מחוללים על המעות הראשונות, וזה מוכן למ"ד שאין בחומשו ויש כאן חידוש שאף שיש בו שוה פרוטה אך בחומש אין, אך אם נאמר שאין בו מה החידוש בדיו שיאמר שיכתבו אומר הוא וחמושו.

הסתפקו אם החומש הוא עם המעשר והיינו רבע מתוכו או חומש מתוכו, ורבינא הוכיח ממה ששנינו שאם הבעלים רוצים לפדות את ההקדש בכ' וכל אדם רוצים בכ' הבעלים קודמים כי הם מוסיפים חומש, ואם אחד אמר הרי עלי בכ"א,

דף נד הבעלים יתנו כ"ו עם החומש, ואם אמר כ"ב הבעלים יתנו כ"ז, ואם אמר כ"ג הבעלים יתנו כ"ח, ואם אמר כ"ד הבעלים יתנו כ"ט, ואם אמר כ"ה הבעלים יתנו ל', והם לא מוסיפים

על הקדש ראשון מוסיף חומש ולא על הקדש שני, ורב פפי אמר לרבינא שרבא אמר שחומש הוא כתחילת הקדש, ולגבי הספק של הקדש רב טביומי הביא בשם אביי שיש ללמוד מהפסוק ויסף חמישית כסף ערכך ומקישים חומש לכסף ערכו וכמו שבכסף ערכו מוסיף חומש גם על החומש מוסיף חומש.

רבא אומר שטעמו של ריב"ל שלא מוסיף חומש על הקדש שני שכתוב בפסוק ואם המקדיש יגאל את ביתו המקדיש ולא המתפיס.

תלמיד שנה לפני ר"א שכתוב בפסוק ואם בכהמה הטמאה ופדה בערכך וכמו שבהמה טמאה תחלתה הקדש וכולה לשמים ומועלים בה כך כל דבר שתחלתו הקדש וכולו לשמים מועלים בו, ואמר לו ר"א שאמנם כולו לשמים ממעט קדשים קלים שיש בהם חלק לבעלים אך תחלת הקדש לא ממעט סוף הקדש ממעילה שהרי ודאי יש מעילה אך אולי התכוונת שבא למעט חומש כריב"ל, אמר לו שהוא התכוון לכך.

רב אשי שאל את רבינא מדוע בהמה טמאה שייכת רק בתחילת הקדש,

דף נה הרי היא שייכת גם באמצע הקדש להתפיסה תחת דבר אחר, אמר רבינא שהיא לא שייכת לסוף הקדש, והקשה רב אחא מדפתי שאם היא שייכת באמצע הקדש שיוסיף עליה חומש, אמר רבינא שהיא כסוף הקדש שלא מוסיף חומש, והקשה רב זוטרא בר רב מרי מדוע רבינא מדמה לסוף הקדש שנדמה לתחילת הקדש, אמר רבינא שמסתבר לדמות לסוף הקדש שהיא נתפסת תחת אחר, אך קשה שנדמה אמצע לתחילה שיש אחריה קדושה כמו תחילה, ויש לומר כמו שרבא דרש העולה עולה ראשונה כך נדרוש כאן הטמאה טמאה ראשונה שרק בה יש חומש.

ישנה ברייתא כדברי ריב"ל שאם אמר פרה זו תחת פרה של הקדש או טלית זו תחת טלית של הקדש הקדשו פדוי ויד ההקדש על העליונה, ואם אמר פרה זו בחמש סלעים תחת פרה של הקדש או טלית זו בה' סלעים תחת טלית של הקדש הקדשו פדוי ועל הקדש ראשון מוסיף חומש ועל השני אינו מוסיף חומש.

משנה שיעור אונאה ד' כסף ושבעה דינארים היא על שתי כסף וההודאה במקצת שמחייבת שבועה היא שוה פרוטה, יש ה' פרוטות: הודאה, קידושי אשה, מעילה בהקדש, חיוב הכרזה במציאה, נשבע על גזל שוה פרוטה מוליך אחרי אפילו עד מדי. **גמרא** לכאורה שנינו כבר אונאה במשנה לעיל, אונאה ד' כסף מכ"ד כסף לסלע שתות למקח, ויש לומר שעיקר החידוש הוא טענה שתי כסף והודאה שוה פרוטה, אך קשה שגם זה כבר שנינו שבועת הדיינים הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה, ויש לומר שעיקר החידוש הוא בסיפא ה' פרוטות הן.

רב כהנא הוכיח ממה שלא כתבו עוד פרוטה שאונאה היא מפרוטה שאין אונאה לפרוטות, ולוי סובר שיש אונאה לפרוטות, וכן הוא שנה בברייתא שלו שיש ה' פרוטות אונאה הודאה קידושין וגזל וישיבת הדיינים, והתנא שלנו לא שנה ישיבת הדיינים שזה כלול בגזל, אך לכאורה שנו במשנה גזל וגם אבידה, ויש לומר שיש חידוש בגזל שיוליכנו אפילו עד מדי, והחידוש באבידה שאם כשמצאה היתה שוה פרוטה מכריז אף שעכשיו אינה שוה פרוטה, ולוי לא שנה אבידה כי זה כלול בגזל והוא שנה ישיבת הדיינים להוציא מדברי רב קטינא שאמר שב"ד נזקקים אף לפחות משה פרוטה, ולוי לא שנה הקדש שהוא דיבר רק על חולין ולא על קדשים, והתנא שדיבר על קדשים לא שנה מעשר כי הוא סובר שחייב על חומש גם בפחות משה פרוטה, ומה שלא כתב חומש מעשר בפרוטה כי הוא דיבר על קרן ולא על חומש.

רבא מקשה על דברי רב קטינא שלומדים מהפסוק ואת אשר חטא מן הקדש ישלם **עמוד ב** לרבות תשלום פחות משה פרוטה ומשמע רק להקדש ולא להדיוט, ויש לבאר בדברי רב קטינא שאם ב"ד הוזקקו לשה פרוטה הם ממשיכים אף שהוול אח"כ מפרוטה, שהעיקר שתחילת הדין תהיה בפרוטה אך בגמר דין לא צריך פרוטה.

משנה בה' מקרים יש חומש: האוכל תרומה ותרומת מעשר ותרומת מעשר של דמאי וחלה וביכורים, הפודה נטע רבעי או

מעשר שני שלו, הפודה הקדש, הנהנה שוה פרוטה מהקדש, הגוזל את חבירו שוה פרוטה ונשבע לו. **גמרא** רבא אומר שר"א הקשה מדוע החמירו רבנן בתרומת מעשר של דמאי וכי הם עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה, ור"נ ביאר בשם שמואל שזה כר"מ שחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה, ששנינו שהמביא גט ממדינת הים ונתנו לאשה ולא אמר בפני נכתב ובפני נחתם לר"מ יוציא והולד ממזר, ולחכמים אין הולד ממזר אלא יטול את הגט ויתן לה בפני שנים ויאמר בפני נכתב ובפני נחתם, וקשה על ר"מ האם זה חמור כל כך, ויש לומר שר"מ לשיטתו שאמר רב המנונא בשם עולא שר"מ סובר שהמשנה ממתבע שטבעו חכמים בגיטין יוציא והולד ממזר, ורב ששת מקשה ששנינו במעשר שני של דמאי שמחללים אותו כסף על כסף ונחושת על נחושת וכסף על נחושת ונחושת על פירות, ולר"מ חוזר ופודה את הפירות וחכמים סוברים שיעלם לירושלים, ואם נאמר שחכמים תקנו כשל תורה הרי שנינו שאם התערבו סלע של מעשר שני ושל חולין יביא מעות בסלע ויאמר כל מקום שישנה הסלע של מעשר שני תתחלל על המעות הללו ובורר את היפה שבהם ומחללו,

דף נו שמחללים כסף על נחושת רק מדוחק ולא יקיימם כך אלא יחזור ויחלל על כסף ורואים שפודה כך רק מדוחק ולא שלא מדוחק, מבאר רב יוסף שאף שר"מ מיקל בפדיון הוא מחמיר באכילה, וכן שנינו שלר"מ התירו למכור דמאי רק לסיטון אך בעה"ב מעשר בכל מקרה, וחכמים סוברים שבין סיטון ובין בעה"ב מוכר ושולח לחבירו ונותן במתנה ואינו חושש, ורבינא מקשה שר"מ מיקל גם באכילה ששנינו שהלוקח מנחתום מעשר מחם על צונן ומצונן על חם ואף מהרבה דפוסים, ומה שחל מצונן על חם הוא כדברי ר' אילעאי שהתורם מרע על יפה תרומתו תרומה, שכתוב ולא תשא בהרימכם את חלבו ממנו ואם לא חל קדושה מה שייך נשיאות חטא ומוכח שחל גם מרע על יפה, אך בדפוסים הרבה לכאורה יש לחשוש שהוא יתרום מחיוב על פטור או מפטור על חיוב, ואמר אביי שר"א הקשה כראוי ושמואל לא ענה כראוי שר"א הקשה ממיתה בידי שמים ושמואל ענה מגט שהוא מיתה בידי שמים וניתן לומר שגט שהוא מיתה בידי אדם הוא חמור יותר, ורב ששת לא הקשה כראוי שהוכיחו ממיתה והוא הקשה ממעשר שזה רק לאו לא תוכל לאכול בשעריך, ולפי מה שהקשה רב ששת ענה לו רב יוסף כראוי אך רבינא שהקשה מנחתום ניתן להביא ראיה מפלטר שר"מ אומר שמי שלקח מפלטר מעשר מכל דפוס ודפוס, אלא יש לומר שהסיבה היא שהפלטר לקח מכמה אנשים אך בנחתום לא חששו כי הוא לוקח מאדם אחד, ורבא אומר ששמואל תירץ כראוי כי ר"מ מחמיר בשם מיתה בעולם.

משנה בדברים אלו אין אונאה: עבדים שטרות קרקעות הקדשות, ואין בהם תשלומי כפל וד' וה', ושומר חנם לא נשבע בהם ושומר שכר לא משלם עליהם, **עמוד ב** ר"ש סובר שבקדשים שחייב באחריותם יש אונאה ואם אינו חייב באחריותם אין בהם אונאה, ר' יהודה סובר שאין אונאה גם במוכר ס"ת בהמה ומרגלית אמרו לו לא אמרו אלא מה ששנינו בתחילה. **גמרא** שנו בברייתא שכתוב בפסוק וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך וזה דבר שנקנה מיד ליד ובא להוציא קרקעות שאינם מיטלטלין, ועבדים הוקשו לקרקעות ושטרות ממעטים ממה שכתוב וכי תמכרו ממכר והוא דבר שגופו מכור וקנוי ושטרות אין גופם מכור וקנוי שהם עומדים רק לראיה שבהם, ולמדו מכאן שמי שמכר שטרותיו לבשם לצור בהן יש להם אונאה ולא כרב כהנא שאין אונאה לפרוטות קמ"ל שיש אונאה, והקדשות ממעטים מהפסוק אחיו ולא הקדש ורבה בר ממל מקשה שמנין שידו הכוונה ממש והרי כתוב בסיחון ויקח את כל ארצו מידו וכמוכן שהוא לא החזיק את קרקעותיו בידו וא"כ הכוונה מרשותו וא"כ נאמר גם באונאה שהכוונה ברשותו, ומצד שני שנינו על הפסוק אם המצא תמצא בידו וכתוב ידו ומנין גגו חצירו וקרפיו הפסוק חוזר אם המצא תמצא מכל מקום ומשמע שלולא המצא תמצא ידו הכוונה ממש, ועוד שנינו בגט על הפסוק ונתן בידה מנין גגה חצירה וקרפיפה אומר הפסוק ונתן מכל מקום ומשמע שלולא

ונתן ידה משמע ממש אלא ודאי ידו הכוונה ממש ורק לגבי סיחון הפירוש מרשותו שאי אפשר לפרש אחרת.

ר' זירא מסתפק אם יש אונאה לשכירות שבפסוק כתוב ממכר ולא שכירות או שאין חילוק ואביי מכריע שלא כתוב ממכר לעולם אלא ממכר סתם ומכירה ליום נקראת מכירה.

רבא מסתפק בחיטים שזרעם בקרקע אם יש להם אונאה שהם כאילו זרוקים בכד או שהוא ביטל אותם על גבי הקרקע והם כקרקע, ולכאורה אין מדובר שהמוכר אמר שזרע שש ובאים עדים שזרע רק חמש שהרי רבא אמר שבדבר שבמדה משקל ומנין חוזר אף פחות מכדי אונאה, אלא הספק הוא שאמר זרעתי בה כראוי ומתברר שלא זרע בה כראוי, וכן יש להסתפק אם נשבעים עליהם אם הם כזרוקים בכד או שהם בטלים אגב הקרקע, עוד יש להסתפק אם עומר מתירם או לא ולכאורה אם השרישו כבר שנינו שתבואה שהשרישה קודם העומר העומר מתירה ואם לא השרישה אסורה עד העומר הבא, ויש לומר שמדובר שקצרים זרע והעומר עבר עליהם ולא השרישו קודם העומר,

דף נז והספק הוא האם יכול לאכלם כי הם כנמצאים בכד שעומר מתירם או שהם בטלים אגב הקרקע, ונשאר בתיקו.

רבא אומר בשם רב חסא שר' אמי הסתפק בקרקעות שאף שאין בהם אונאה אך יהיה ביטול מקח או שאין גם ביטול מקח, ור'נ אמר שרב חסא אמר שר' אמי פשט שאין אונאה אך יש ביטול מקח.

ר' יונה ור' ירמיה נחלקו בדעת ר' יוחנן שר' יונה אמר שלהקדשות יש ביטול מקח ור' ירמיה אמר שלקרקעות יש ביטול מקח ומי שאמר בהקדשות ק"ו שבקרקעות יש ביטול מקח ומי שאמר על קרקעות סובר שבהקדשות יודה ר' יוחנן לדברי שמואל שהקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה הוא מחולל.

שנינו בתמורה שאם המיר בקודש בעל מום הוא יצא לחולין וצריך לעשות לו דמים וביאר ר' יוחנן שמהתורה הוא יצא לחולין ומדרבנן צריך לעשות לו דמים, ור"ל מבאר שמדאורייתא צריך לעשות לו דמים, ויש להקשות ששנינו שבקרקעות עבדים שטרות והקדשות אין אונאה ומדוע אומר ר' יוחנן שמדרבנן צריך לעשות לו דמים בביטול מקח, ור' יונה ביאר לעיל שבהקדשות ר' יוחנן סבר שיש ביטול מקח ור' ירמיה אמר שרק בקרקעות אין אונאה אך יש ביטול מקח, ולר' יונה צריך להפוך את ר' יוחנן ור"ל, ולכאורה הם נחלקו בדברי שמואל שאמר שהקדש שוה מנה שחללו על שוה פרוטה חל החילול, ועוד י"ל שכולם סוברים כשמואל ונחלקו אם שמואל אמר רק בדיעבד ולכתחילה אין לחלל פחות משוויו או שניתן לחלל אף לכתחילה, ועוד י"ל שר' יוחנן ור"ל נחלקו בכדי אונאה וכדברי רב חסדא שאין להן אונאה שאינם בתורת אונאה **עמוד ב** והיינו שחוזר גם בפחות מכדי אונאה, ולכאורה יש להוכיח שישנה ברייתא שיש ריבית ואונאה להדיוט ולא להקדש, אך יש לומר שהברייתא לא חזקה יותר מהמשנה וניתן לפרש שאין הקדש בתורה אונאה, אך אין לפרש כך שכתוב בסיפא זה חומר בהדיוט מהקדש ואם נפרש כרב חסדא הקדש חמור יותר, ואין לומר שזה הולך על ריבית שא"כ הברייתא תפרט גם זה חומר בהקדש מהדיוט לגבי אונאה, אך יש לומר שהברייתא לא יכלה לפרש זה חומר בהקדש שהרי יש חומרות רבות בהקדש ומה שכתוב זה חומר בהדיוט היינו רק לגבי ריבית.

לכאורה יש לדון איך שייך ריבית בהקדש שאם נאמר שהגזבר הלוה ק' כדי שיחזיר ק"כ הרי באופן זה מעל הגזבר וזה יצא לחולין ודינו כהדיוט, ורב אושעיא מפרש שהוא קיבל עלי לספק סולת להקדש בארבע סאים בסלע והתייקרו ושויים ג' סאים בסלע ושנינו שהמקבל לספק להקדש מד' לסלע ועמדו מג' לסלע מספק מד' ואם קיבל לספק בג' ועמדו בד' מספק מד' שיד הקדש על העליונה, ורב פפא מפרש שמדובר באבני בנין שמסורות לגזבר כמו שאמר שמואל שבונים בחול ומקדישים אח"כ.

שנו בברייתא שאין כפל בקרקעות שהפסוק על כל דבר פשע הוא כלל על שור על חמור על שה על שלמה פרט על כל אבידה הוא כלל נוסף וכלל פרט וכלל דנים כעין הפרט כמו שהפרט הוא דבר

המיטלטל וגופו ממון כך הכלל, ובא להוציא קרקעות שאינם מטלטלין ועבדים הוקשו לקרקעות ושטרות אין גופן ממון והקדש ממעטים ממה שכתוב רעהו ולא הקדש.

בכל הנ"ל אין ד' וה' שכתוב ד' וה' ולא ג' וד' והרי אין בהם כפל שהוא חלק מהד' וה'.

שנו בברייתא ששומר חנם פטור בכל הנ"ל שהפסוק כי יתן איש אל רעהו הוא כלל, כסף או כלים פרט, לשמור הוא כלל נוסף, ודנים כלל פרט וכלל כעין הפרט שהוא דבר המיטלטל וגופו ממון להוציא קרקעות שאינם מטלטלין ועבדים הוקשו לקרקעות ושטרות אין גופן ממון והקדש ממעטים ממה שכתוב רעהו ולא הקדש.

שנו בברייתא ששומר שכר פטור בכל הנ"ל שהפסוק כי יתן איש אל רעהו הוא כלל חמור או שור או שה הוא פרט לשמור הוא כלל נוסף ודנים כלל פרט וכלל כעין הפרט שהם מיטלטלין וגופן ממון להוציא קרקעות שאינם מטלטלין ועבדים הוקשו לקרקעות ושטרות אין גופן ממון והקדש ממעטים ממה שכתוב רעהו ולא הקדש.

שנינו ששומר חנם אינו נשבע על הקדש, ויש להקשות ששנינו בשקלים שבני העיר ששלחו שקליהם ונגנבו או אבדו אם משנתרמה התרומה,

דף נח נשבעים לגזברים ואם לא נתרמה התרומה נשבעים לבני העיר והם שוקלים אחרים תחתם ואם נמצאו או שהגנבים החזירוהם הכל שקלים אך אינם עולים להם לשנה הבאה, שמואל מבאר שמדובר בשליח שהוא מקבל שכר והשבועה היא לגבי נטילת שכרם אך קשה שא"כ יש לשנות שנשבעים רק לבני העיר שהם שלוחים שלהם, ורבה מפרש שנשבעים לבני העיר במעמד גזברים כדי שלא יחשדום או שלא יקראו להם פושעים, אך קשה שכתוב נגנבו או אבדו ושומר שכר בכל מקרה חייב בגניבה או אבידה וא"כ אמנם לא ישלמו שהתמעטו מהקדש אך שיפסידו שכרם, ורבה מבאר נגנבו באונס של לסטים מזוין ששומר שכר פטור ואבדו באונס כמו טבעה ספינתו בים, ור' יוחנן מבאר שהמשנה בשקלים היא כר"ש שבקדשים שחייב באחריותם יש אונאה ונשבעים עליהם אך זה מובן רק קודם שנתרמה התרומה ואילו אחר שנתרמה התרומה כבר אינו חייב באחריותם, כמו ששנינו שתורמים על האבוד ועל הגבוי ועל העתיד להגבות, ור"א מפרש שהשבועה במשנה הזו היא תקנת חכמים שלא יזלזלו בני אדם בהקדשות.

רב יוסף בר חמא שאל את רבה ששנינו ששומר שכר אינו משלם ושנינו שגזבר ששכר פועל לשמור פרה או תינוק או זרעים אינו מקבל שכר שבת לכן אין אחריות שבת עליו אך אם הוא שכיר חודש או שנה או שבוע מותר לו לקבל שכר שבת בהבלעה לכן אחריות שבת עליו ומשמע ששומר שכר משלם להקדש, ויש לומר שהכוונה לענין נטילת שכרו, אך יש לדחות שאין לו שכר שבת ושחק רבה ואמר לו האם שמעת בזה תשובה אמר לו שרב ששת ור' יוחנן ביארו שמדובר כשקנו מידו.

שנה תלמיד לפני ר' יצחק שחייב על קדשים שחייב באחריותם שקוראים בהם בה' וכיחש ואם אינו חייב באחריותם פטור כי קוראים בהם בעמיתו, אמר לו ר' יצחק שהדברים נוטים להיפך, **עמוד ב** אמר התלמיד האמחוק ברייתא זו אמר לו ר' יצחק שיש לשנות שקדשים שחייב באחריותם חייב שהתרבו מבה' וכחש וכשלא חייב באחריותם פטור שהתמעטו מבעמיתו וכחש.

ר' יהודה

סובר שבס"ת אין אונאה שאין קץ לדמיה ובבהמה ומרגלית גם אין אונאה שלעתיים אדם רוצה לזווגם אמרו לו שהכל אדם רוצה לזווגם, ור' יהודה סובר שרק דברים אלו חשוב לו לזווגם ובאחרים לא חשוב לו, ואמימר אומר שאין אונאה עד כדי דמיהם.

ר' יהודה בן בתירא מוסיף שגם סוס וסייף ומגן במלחמה אין אונאה כיון שיש בהם חיי נפש.

משנה כמו שיש אונאה במקח וממכר כך יש אונאה בדברים ולא יאמר למוכר כמה חפץ זה ואין דעתו לקנותו ולא יאמר לבעל תשובה זכור מעשיך הראשונים ולא יאמר לבן גרים זכור מעשה

אבותיך שכתוב וגר לא תונה ולא תלחצנו. **גמרא** שנו בכרייתא שהפסוק ולא תונה איש את עמיתו מדבר באונאת דברים שאין לומר שזה הולך על ממון שהרי כבר שנינו ממון בפסוק וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך, ובא ללמד שלא יאמר לבעל תשובה זכור מעשיך הראשונים ולא יאמר לבן גרים זכור מעשה אבותיך ולא יאמר לגר הבא ללמוד תורה וכי פה שאכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה ואם באו יסורים או חלאים על אדם או שקובר בניו לא יאמר לו כדרך שאמרו לאיוב רעיו הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך זכור נא מי הוא נקי אבד, אם חמרים בקשו ממנו תבואה לא יאמר לכו לפלוני שמוכר תבואה והוא יודע שהוא לא מכר מעולם, ור' יהודה מוסיף שלא יתלה עיניו במקח כשאין לו דמים והדבר מסור ללב ובכל מה שמסור ללב נאמר ויראת מאלוקיך.

ר' יוחנן אומר בשם רשב"י שאונאת דברים חמורה מאונאת ממון שכתוב באונאת דברים ויראת מאלוקיך, ור"א אומר שאונאת דברים זה בגופו ואונאת ממון זה רק בממונו, ור' שמואל בר נחמני אומר שאונאת ממון ניתן להשבה ואילו בגופו לא ניתן להשבה.

שנה תלמיד לפני ר"נ בר יצחק שהמלבין פני חבריו ברבים זה כאילו שופך דמים אמר לו ר"נ שאכן כך רואים שהולך האדמיות ובא לבנונית, אביי אמר לרב דימי כמה נזהרים בא"י אמר רב דימי שנזהרים בהלבנת פנים שר' חנינא אמר שהכל יורדים לגיהנם חוץ מג' ולכאורה קשה וכי כולם הולכים לגיהנם אלא הכוונה שכל היורדים לגיהנם עולים מלבד ג' שהם מי שבא על אשת איש והמלבין פני חבריו ברבים והמכנה שם רע לחבירו ולכאורה מכנה זה כמו מלבין אלא מדובר אפילו בשם שרגילים לכנותו בכך אך הוא מתכוון להכלימו.

דף נט רבה בר בר חנה אומר בשם ר' יוחנן שעדיף לאדם לבא על ספק אשת איש מלהלבין פני חבריו ברבים כמו שרבה דרש שדוד אומר בצלעי שמחו ונאספו קרעו ולא דמו ואמר דוד להקב"ה גלוי לפניך שאף אם קרעו את בשרי לא נשאר לשתות לארץ שכבר שפכוהו שונאי ועוד שגם כשהם עוסקים בנגעים ואהלות הם אומרים לי דוד הבא על אשת איש כמה מיתתו ואני אומר להם מיתתו בחנק אך יש לו חלק לעוה"ב אך המלבין פני חבריו ברבים אין לו חלק לעוה"ב.

מר זוטרא בר טוביה ויש אומרים שרב חנא בר ביזנא אמר בשם ר"ש חסידא ויש אומרים שר' יוחנן אמר בשם רשב"י שנה לאדם להפיל עצמו לכבשן האש ולא ילבין פני חבריו ברבים שכתוב אצל תמר היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה ברמז ולא רצתה לביישו.

רב חננא בר רב אידי דרש בפסוק אל תונה איש את עמיתו היינו במי שעמך בתורה ומצוות אל תונהו.

רב אומר שיש לאדם להזהר באונאת אשתו שמתוך שדמעתי מצויה אונאתה קרובה ואמר ר"א שמיום שנחרב ביהמ"ק ננעלו שערי תפילה שכתוב גם כי אזעק ואשוע סתם תפילתי אך שערי דמעות לא ננעלו שכתוב שמעה תפילתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש.

עוד אמר רב שההולך בעצת אשתו נופל ביגהנם שכתוב רק לא היה כאחאב, ורב פפא שאל את אביי שאומרים העולם אשתך נמוכה גחון ולחוש לה לשאול בעצתה, ויש לחלק שבעניני העולם לא ישמע לה ובעניני הבית ישמע לה, וללישנא בתרא בעניני שמים לא ישמע לה ובעניני העולם ישמע לה.

רב חסדא אומר שננעלו כל השערים חוץ משערי אונאה שכתוב הנה ה' נצב על חומת אנך וכידו אנך ואמר ר"א שהכל נפרע בידי שליח חוץ מאונאה שכתוב וכידו אנך.

ר' אבהו אומר שלג' אין הפרגוד ננעל בפניהם: אונאה גזל וע"ז, באונאה כתוב וכידו אנך בגזל כתוב חמס ושוד ישמע בה על פני תמיד, וכן כתוב בע"ז העם המכעיסים אותי על פני תמיד.

רב יהודה אומר שאדם יהיה זהיר בתבואה בביתו שאין מריבה מצויה בביתו של אדם אלא בעסקי תבואה שכתוב השם גבולך

שלום חלב חיטים ישיביעך ואמר רב פפא שעל זה אומרים העולם כשנגמרים השעורים מהכד נוקשת ובאה המריבה בבית.

רב חנינא בר פפא אומר שאדם יזהר בתבואה בביתו שישראל נקראו דלים רק על עסקי תבואה, שכתוב והיה אם זרע ישראל וכתוב ויחנו עליהם ואח"כ כתוב וידל ישראל מפני מדין.

ר' חלבבו אומר שלעולם יזהר אדם בכבוד אשתו שהברכה מצויה אצל האדם רק בשביל אשתו שכתוב ולאברם הטיב בעבורה וזה מה שאמר רבא לבני מחוזא כבדו נשותיכם כדי שתתעשרו.

שנינו בכלים שאם חתך תנור לחוליות ונתן חול בין חוליה לחוליה לר"א טהור וחכמים מטמאים **עמוד ב** ועל זה נאמר תנורו של עכנאי, וביאר רב יהודה בשם שמואל שהקיפוהו דברים כנחש וטמאוהו ושנינו שבאותו היום ר"א השיב כל תשובות שבעולם ולא קבלו ממנו אמר ר"א אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח ונעקר החרוב ממקומו מאה אמה ויש אומרים ד' מאות אמה, אמרו לו אין מביאים ראייה מהחרוב, אמר להם אמת המים תוכיח וחזרו המים לאחוריהם, אמרו לו אין מביאים ראייה מאמת המים, אמר להם כתלי ביהמ"ד יוכיחו וכתלי ביהמ"ד נטו לפול וגער בהם ר' יהושע ואמר להם אם ת"ח מנצחים זה את זה בהלכה אתם מה טיבכם ולא נפלו מפני כבודו של ר' יהושע אך לא זקפו מפני כבודו של ר"א ועדיין הם מוטים ועומדים, אמר ר"א מהשמים יוכיחו ויצאה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר"א שהלכה כמותו בכל מקום נעמד ר' יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא, וביאר ר' ירמיה שכבר נתנה בסיני ואין משגיחין בבית קול שכבר כתוב בתורה אחרי רבים להטות, ובאותה שעה פגש ר' נתן את אליהו ושאל אותו מה הקב"ה אומר אמר אליהו שהוא מחייך ואומר נצחוני בני נצחוני בני, ואמרו שבאותו היום הביאו את כל מה שטיהר ר"א ושרפו באש ונמנו וברכהו, אמרו מי יודיע לו אמר ר"ע אלך אני שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיעו והוא יחריב את כל העולם ור"ע הלך ולבש והתעטף שחורים וישב לפני ר"א בריחוק ד' אמות שאל ר"א עקיבא מה יום מיומים אמר ר"ע שהחברים בדלים ממך וקרע ר"א בגדיו וחלץ מנעליו ונשמט וישב על הקרקע וזלגו עיניו דמעות והעולם לקה שלישי בזיתים שלישי בחיטים ושלישי בשעורים ויש אומרים שגם בצק שביד אשה התקלקל, ושנו שבאותו היום כל מקום שנתן בו ר"א עיניו נשרף וגם ר"ג בא בספינה ועמד עליו נחשול לטבעו אמר כמדומה אני שזה לכבודו של ר"א בן הורקנוס עמד על רגליו ואמר רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא עשיתי לכבודי או כבוד בית אבא אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקות בישראל ונח הים מזעפו, ומאותו היום והלאה אמא שלום אשת ר"א שהיתה אחותו של ר"ג לא הניחה את ר"א ליפול על פניו ויום אחד שהיה ר"ח התחלף לה בין מלא לחסר, ויש אומרים שבא עני ודפק על הדלת והלכה אמא שלום לתת לו פת וחזרה ומצאה שר"א נפל על פניו אמרה לו קום שהרגת את אחי ואכן יצא שופר מבית ר"ג שהוא נפטר אמר לה ר"א מהיכן ידעת אמרה לו שמקובלת אני מבית אבי אבא שכל השערים ננעלו חוץ משערי אונאה.

שנו בכרייתא שמי שמאנה את הגר עובר בג' לאוים ומי שלוחצו עובר בשנים ולכאורה קשה כמו שבמאנה יש ב' לאוין וגר לא תונה וכי יגור אתכם גר בארצכם לא תונו אותו ולא תונו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו, וגם בלוחצו יש ג', לא תלחצנו וגר לא תלחץ ולא תהיה לו כנושה וכלול גם גר אלא יש לגרוס שגם בלוחץ יש ג' לאוין.

ר"א הגדול אומר שהתורה הזהירה בל"ו מקומות ויש אומרים במ"ו מקומות על הגר מפני שסורו רע לחזור לעמו.

ר' נתן דרש בפסוק וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים שמום שיש בכך לא תאמר לחברך ועל זה אומרים העולם שמי שיש לו תלוי במשפחתו לא יאמר לחבירו תלה דג זה שלא לצער.

משנה אין לערב פירות בפירות אף חדשים בחדשים.

ר"א הגדול אומר שהתורה הזהירה בל"ו מקומות ויש אומרים במ"ו מקומות על הגר מפני שסורו רע לחזור לעמו.

ר' נתן דרש בפסוק וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים שמום שיש בכך לא תאמר לחברך ועל זה אומרים העולם שמי שיש לו תלוי במשפחתו לא יאמר לחבירו תלה דג זה שלא לצער.

משנה אין לערב פירות בפירות אף חדשים בחדשים.

ר' אבהו אומר שלג' אין הפרגוד ננעל בפניהם: אונאה גזל וע"ז, באונאה כתוב וכידו אנך בגזל כתוב חמס ושוד ישמע בה על פני תמיד, וכן כתוב בע"ז העם המכעיסים אותי על פני תמיד.

רב יהודה אומר שאדם יהיה זהיר בתבואה בביתו שאין מריבה מצויה בביתו של אדם אלא בעסקי תבואה שכתוב השם גבולך

שלום חלב חיטים ישיביעך ואמר רב פפא שעל זה אומרים העולם כשנגמרים השעורים מהכד נוקשת ובאה המריבה בבית.